
Čeští studenti se budí z letargie

Čeští studenti se budí z letargie

Literární noviny, 15.03.2010

Ve víru celoevropských studentských protestů se poprvé po dlouhé době ocitli i čeští studenti. V čele s iniciativou Vzdělání není zboží se otevřeně postavili proti privatizaci veřejného prostoru obecně a vysokoškolského studia zvláště. V předvečer páteční demonstrace na pražském Albertově se v aule Pedagogické fakulty UK uskutečnila bouřlivá diskuze pod heslem "Nesouhlasíme, ale co dál?" Hemžení účastníků studentské diskuse v aule pražské pedagogické fakulty, bloudících labyrintem chodeb a hledajících v kafkovsky pochmurné budově ty správné dveře do prostoru veřejné debaty, jako by metaforicky vyjadřovalo atmosféru, v níž se čeští studenti v současné době nacházejí.

V přetrvávající letargii mlčící většiny se začínají bolestně probouzet první skupinky těch, kdo si s hrůzou uvědomují, že pokud budou i nadále nečinně přihlížet plíživému tunelování akademických svobod a celého vzdělávacího procesu, přestanou univerzitní vzdělání, věda a nekomerční kultura existovat a budou výhodně zprivatizovány vlivnými skupinami podnikatelů a lobbistů, kteří si na to už veřejně a s neskryvaným nadšením brousí zuby. To byl také důvod, proč studentská iniciativa Vzdělání není zboží, iniciativa pedagogů Univerzity Karlovy Už se na to nemůžeme dívat a občanské sdružení mladých vědců Fórum Věda žije sezvaly studenty a pedagogy, jimž není další osud univerzit a občanské společnosti v této zemi lhostejný, na veřejnou debatu o hlavních problémech a nebezpečích, jimž české školství, vědecká a akademická obec čelí.

Silně závislá Bílá kniha

"Nelíbí se nám podfinancování vysokých škol, zdůrazňování jediné možnosti reformy v zavedení školního a sbližování firem s univerzitami, což ohrozí jejich autonomii. Vzdělání nemůže být chápáno jako jakékoli jiné obchodovatelné zboží, dostupné jen těm, kteří na něj mají, nebo jsou ochotni se kvůli němu zadlužit," zahájil debatu Jan Bartko ze studentské iniciativy Vzdělání není zboží. "Inspirovali jsme se probíhajícími protesty rakouských studentů, které jsou namířené proti oslavám desetiletého výročí Boloňského procesu," dodal.

Odpor proti okleštěnému ekonomickému přístupu Boloňského procesu se přitom v českých poměrech soustřeďuje zástupně na Bílou knihu terciálního vzdělání. Ta ovšem, jak vyplynulo z příspěvku Karla Šímy z Centra pro studium vysokého školství, paradoxně nemá s Boloňským procesem - kromě obecného důrazu na propojení univerzit s ekonomikou - mnoho společného, ale vznikla v reakci na hodnocení OECD. "Expertní skupina, která vypracovala Bílou knihu, nebyla nezávislá, ale naopak silně závislá na jedné politické straně," řekl Karel Šíma. Ten také poukázal na další české paradoxy, jako prudký růst vlivu studentů v akademické obci po tzv. studentské revoluci v roce 1989 a stejně prudké zakrnění tohoto vlivu, který se již po pár letech stal čistě formálním. Zásadní rozhodnutí v oblasti vzdělání tak podle něj byla činěna v úzkém centru moci nejvyššími úředníky, rektory a úzkými skupinami expertů, skrytě, bez veřejné diskuse. "Bílá kniha úroveň zpracování nespĺňuje nárok ani na bakalářskou práci, není podložena vědeckými studiemi a odkazový aparát je ubohý," řekl další z řečníků, Petr Pavlík z iniciativy Už se na to nemohu dívat. Situaci ve vědě a školství podle něj zásadně ovlivňuje úzká, leč vlivná skupina kolem Petra Matějů, která zastává názor, že věda i vzdělání jsou zbožím. "To, co se jim podařilo udělat s vědou, chystají i se školstvím. Explicitním cílem jejich Bílé knihy je omezit akademické svobody, minimalizovat vliv akademické obce, pedagogů a studentů a předat jejich pravomocí lidem z politiky a byznysu."

Hlavní problém českého školství, kterým je dramatická podfinancovanost ("bylo by třeba zvýšit prostředky na dvojnásobek, abychom se vypořídali s hlubokého evropského podprůměru a vyrovnali se vyspělým státům") ovšem zametá pod koberec. "Tým, který stojí za Bílou knihou, je arogantní, nezohledňuje názory akademické obce. Jejich heslem je "Rozděl a panuj". Jsou napojeni přímo na byznys a snaží se odstranit jednu z posledních alternativ tržního způsobu myšlení," zdůraznil za mohutného potlesku přítomných Petr Pavlík.

Částečnou odpověď na často kladenou otázku z pléna "jak je možné, že to došlo tak daleko?" podali ve svých příspěvcích Kateřina Ptáčková z nevládní organizace Zelený kruh a Martin Krummholz z Fóra Věda žije. Akademici a vědci se soustředili pouze na své bádání v naivní víře, že politici jako správci věcí veřejných se o vědu a školství postarají.

To umožnilo úzkému kruhu úředníků a politiků nerušeně prosadit vše, co chtěli. Neschopnost akademického světa komunikovat na jedné straně s politiky, na druhé s veřejností, se zle vymstila, konstatovali shodně.

Ukradený prostor

"Některé osobnosti se navíc v tomto komunikačním vakuu vydávají za zástupce české vědy, jako třeba hyperaktivní Petr Matějů, který sedí hned v několika orgánech, které řídí samy sebe navzájem," podotkl Krummholz, což vyvolalo mezi studenty salvu smíchu. Ostře kritizoval i praxi fungování Konference rektorů, v jejímž čele se nejednou ocitli "rektoři univerzit, které třeba potřebují peníze na nový kampus a za to jsou ochotni kývnout na požadavky vážně poškozující celou akademickou obec". "Vyklidili jsme prostor a nechali politiky a lobbisty, aby si jej přivlastnili. Pokud budeme i nadále vycouávat z naší úlohy, nezasloužíme si nic jiného než to, co se chystá," řekl Krummholz.

Po jeho příspěvku se rozpoutala živá, místy značně emotivní diskuze. Někteří ze studentů přiznávali, že jsou z toho, co slyšeli, v šoku a nemohou pochopit, jak se to mohlo 20 let po listopadu 1989 stát. Zazněly opakované výzvy, že se studenti musejí ozvat. Po vzoru evropských kolegů by chtěli čeští studenti protestovat daleko rázněji, protože je na čase "změnit paradigma chování a vzepřít se aroganci moci i diktatuře peněz".

Zatímco iniciativa Vzdělání není zboží odmítá jakékoli politizování protestů, protože "ztratila veškerou důvěru k současným politikům napříč spektrem", v debatě opakovaně zaznívaly námitky, že problém školství nelze oddělovat od politiky a boj za uchování veřejného prostoru a akademických svobod je výsostně politický. Zazněly názory, že je třeba se jasně vymezit proti pravicovým stranám, které neoliberální propagandu otevřeně šíří, i protinázory, že levicové strany sice mají podporu vzdělání a kultury v předvolebních programech, ale ve skutečnosti podléhají lobbistickým vlivům neméně než jejich pravicoví kolegové.

Na závěr pozval Martin Krummholz přítomné k pokračování diskuze o budoucnosti českého školství a vědy do divadla Archa, kde se 24. dubna pod hlavičkou Fóra Věda žije, uskuteční debata s experty parlamentních politických stran o jejich vizích a plánech před volbami a po nich.

Ondřej MRÁZEK

O paradoxech reformem českého školství, Bílé knize a snahách politiků a lobbistů o privatizaci vzdělávacího procesu se dočtete v rozhovoru se sociologem, profesorem Janem Kellerem na webových stránkách www.uzsenatonemuzduvat.cz

Foto - Smrtka v pátečním průvodu protestujících studentů v centru Prahy.

FOTO PAVEL DVOŘÁK